

УДК 81-13+81'23(477.82)

ЛУЦЬКИЙ НАУКОВИЙ ОСЕРЕДОК ПСИХОЛІНГВІСТИКИ: КЛЮЧОВІ ПОСТАТІ, ДОСЛІДНИЦЬКІ СТРАТЕГІЇ

Віталія Папіш

*Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
кафедра української мови
вул. Університетська, 14, 88000, Ужгород, Україна
тел.: 099 477 46 23
ел. пошта: vitalija.papish@uzhnu.edu.ua
<https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0002-2609-1620>*

Стаття презентує провідні напрями психолінгвістики в Луцькому психолінгвістичному осередку, одному з найбільш відомих центрів психолінгвістичних студій в Україні. Наукові дослідження органічно корелюють з актуальними викликами сучасності, зокрема потребою комплексного осмислення мовленнєвої діяльності, міждисциплінарного вивчення мовної особистості, розширення інструментарію психолінгвістичного аналізу та посилення взаємодії з міжнародною науковою спільнотою. Ключову роль у формуванні наукової школи відіграли Л. Засєкіна та С. Засєкін, чії праці визначили основні проблемні питання, методологічні пріоритети й теоретичні рамки сучасних досліджень у регіоні. Науковий доробок Л. Засєкіної спрямований передусім на розвиток клінічної та емоційної психолінгвістики, розширення концепції мовної особистості. Дослідниця також удосконалила методологічний апарат психолінгвістики, уточнивши критерії її відмежування від суміжних наук, а також запропонувала нові підходи до аналізу травматичних наративів, що є важливим для вивчення мовних механізмів переживання та опрацювання травми. Концепція психолінгвістичних універсалій перекладу, яку розробив С. Засєкін, є вагомим теоретичним внеском у галузь перекладознавства та психолінгвістики. Дослідник акцентує на ролі мовної особистості перекладача, специфіці моделювання перекладного тексту, а також складній взаємодії автора, перекладача та читача в єдиному комунікативному просторі. Значну увагу приділено нейролінгвістичним аспектам перекладу, проблемам психолінгвістичної діагностики та інтерпретації текстів різних типів, що розширює можливості застосування психолінгвістичного аналізу у практичних сферах. Окремо розглянуто внесок інших луцьких дослідників, чия наукова робота ґрунтується на комплексному підході до психолінгвістичних аспектів мовленнєвої діяльності й інтегрує методи кількох гуманітарних дисциплін. Їхні дослідження демонструють прагнення до міждисциплінарності та поглиблення теоретико-методологічної бази психолінгвістики. Узагальнено, що Луцький психолінгвістичний осередок вирізняється цілісністю наукової стратегії, відкритістю до інновацій та орієнтацією на світові тенденції.

Ключові слова: психолінгвістика, Луцький психолінгвістичний осередок, мовна особистість, клінічна психолінгвістика, емоційна психолінгвістика, психолінгвістичні універсалії перекладу, нейролінгвістичні аспекти, перекладознавство, травматичні наративи, психолінгвістична діагностика.

DOI:

Формулювання проблеми. Попри те, що психолінгвістика в Україні тривалий час залишалася маргінальною, сьогодні вона активно формує свою національну дослідницьку траєкторію. Вагому роль у консолідації знань і популяризації наукових здобутків відіграють осередки, які стають центрами координації досліджень і сприяють інтеграції вітчизняних напрацювань у міжнародний контекст. Серед них важливе місце посідає Луцький психолінгвістичний осередок, що є невід'ємною частиною процесу поступового формування національної психолінгвістичної думки та демонструє відкритість української науки до інноваційних підходів. Хоча діяльність луцьких психолінгвістів відзначається різноманітністю і значущістю, вона поки що не стала предметом ґрунтовного аналізу, чим й обумовлюємо *новизну* нашої праці.

Актуальність дослідження. Зважаючи на сучасні виклики – глобалізацію, цифровізацію суспільства, зміни в мовному середовищі, політичні трансформації, – дослідження в межах психолінгвістики мають не тільки теоретичне, а й практичне значення. Їх результати можуть бути корисні в освіті, психологічному консультуванні, педагогіці, культурній політиці, міжкультурній комунікації, відновленні та збереженні національної мовної ідентичності, а тому царину психолінгвістики варто поглиблювати.

Мета наукової розвідки – показати важливість психолінгвістичного осередку в Луцьку як одного з провідних центрів розвитку досліджень в Україні та фрагментарно окреслити внесок ключових персоналій, які сприяли його становленню і розвитку. У *методологічному* плані праця має оглядово-deskриптивний характер із використанням *описового* та *інтерпретативного* методів, за допомогою яких презентуємо здобутки науковців; а також *системного* аналізу, що дасть змогу відповідно презентувати актуалізовані питання психолінгвістики. Джерельною базою слугували вагомі праці провідних луцьких учених-психолінгвістів, які зробили ключовий внесок у розвиток національної науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження історіографії української психолінгвістики ще тільки розпочалися. Зокрема, ґрунтовно описано Львівський [61], Київський [43], Одеський [42], фрагментарно – Переяславський [60] наукові осередки, а також простежено основні тенденції розвитку в українському сегменті психолінгвістичних знань [73]. Актуалізація психолінгвістичних досліджень в Україні має не лише наукове, але й інституційне підґрунтя. 2014-го року з ініціативи луцьких науково-педагогічних працівників у межах галузі «Психологічні науки» було затверджено наукову спеціальність 19.00.12 – «Психолінгвістика» [58]. У Паспорті цієї спеціальності серед визначальних напрямів окреслено завдання, пов'язані зі *становленням і розвитком психолінгвістики в Україні* [58]. Водночас у Паспорті спеціальності 10.02.01 – «українська мова» передбачено вивчення соціолінгвістичних та *психолінгвістичних* аспектів дослідження української мови [41]. Отже, психолінгвістика в сучасному науковому просторі постає як міждисциплінарна галузь, що поєднує підходи психології та мовознавства й активно розвивається завдяки зусиллям психологів і лінгвістів.

Виклад основного матеріалу. Луцький науковий осередок нині вважають одним із ключових центрів формування і розвитку української психолінгвістики. Звернімося до базових ідей луцьких науковців, передусім *Л. Засєкіної* – доктора психологічних наук, професора, психотерапевта, акредитованого Європейською асоціацією когнітивно-поведінкової терапії (ЕАСВТ), члена правління Української асоціації психолінгвістів, авторки близько 200 публікацій, *засновниці наукового напрямку клінічної психолінгвістики*. Дослідження цієї вченої зосереджені навколо таких питань, як (1) психолінгвістичний підхід до діагностики й лікування психічної травми та посттравматичного стресового розладу (ПТСР); (2) психологічні наслідки культурної та історичної травми для свідків і нащадків травматизації; (3) психологія геноциду; (4) психологічні наслідки голодомору та голокосту; (5) мова й когніція; (6) мовлення в нормі й патології; (7) мовленнєві маркери психічних розладів; (8) клінічна психолінгвістика. Як бачимо, фокус уваги зміщено в бік психології. Л. Засєкіна *розглядає і питання теорії психолінгвістики*, зокрема, працює у фокусі проблематики (1) психології мовної особистості, (2) методів психолінгвістичної

діагностики, **(3)** здійснює аналіз травматичних наративів і моральної травми, що дає змогу інтегрувати клінічні знання в практичну психологію та медичну комунікацію. На окремих питаннях, порушених у працях Л. Засекоїної, зупинимося детальніше.

Проблема потрактування мовної особистості у психо- і соціологічному вимірах [21]. Хоча ця проблема не нова в науці, проте цінними вважаємо напрацювання щодо з'ясування своєрідності психологічного та соціального компонентів, що актуалізовані в структурі моделі мовної особистості, яку Л. Засекіна трактує, як «сукупність пізнавальних, емоційних та мотиваційних властивостей, що забезпечують мовну компетенцію людини як носія певного національно-культурного простору» [21 : 83]. Важливим аспектом функціонування лінгвоперсони в суспільстві є її здатність до мовленнєвої адаптації, чуття мови та реалізації національно-культурних особливостей. На думку дослідниці, *мовленнєва адаптація* – це складний психолінгвістичний феномен, що охоплює когнітивні, феноменологічні та лінгвістичні структури й виконує інтегративну, відображувальну, регулятивну та інструментальну функції в життєдіяльності особистості [26].

Поняття *чуття мови* Л. Засекіна інтерпретує як процес і результат інтуїтивно-почуттєвого відображення дійсності на різних етапах розвитку психолінгвістики [29]. **Новизна національно-культурної концепції мовної свідомості** полягає в тому, що ця концепція була досліджена на основі кроскультурного порівняння значень слів, зафіксованих у свідомості українських й американських студентів, і базується на уявленнях про мову як *психомеханіку, що має когнітивну (універсальну, вроджену) дискурсивно (культурно-зумовлену) природу* [69]. Згадана науковиця дещо розширює термінологічне поле психолінгвістики [27], але здійснює це завжди з оперттям на поняття мовної особистості. Пор.: «теоретичний та діагностичний апарат психолінгвістики з неодмінністю повинен заглиблюватись у вивчення особистості» [27 : 15]. Водночас натрапляємо й на слушну засторогу: «захоплення психолінгвістичним інструментарієм, який дає змогу вивчати значні масиви інформації, часто приводить до певної втрати розуміння предмета психолінгвістики — особистості як центральної ланки, стрижня психолінгвістики» [27 : 15].

У психолінгвістичних дослідженнях Л. Засекоїної порушено і **питання розуміння мовленнєвих стилів** [20], що інтерпретоване як ключове в проєкції на вивчення *механізмів міжособистісної взаємодії*. Науковиця визначає мовленнєві стилі з урахуванням таких критеріїв, як ступінь усвідомлення чи автоматизованості мовлення, зосередженість на новизні інформації та силі / слабкості зв'язності висловлювання, що дає змогу гармонійно поєднувати теоретичний аналіз із емпіричними процедурами. *Такий підхід відкриває можливості для діагностики когнітивних і комунікативних процесів у різних видах дискурсивних практик* – від побутових і професійних до терапевтичних і суспільних [20 : 48].

Психолінгвістична діагностика в Л. Засекоїної охоплює дослідження *усного та писемного мовлення дітей*. Цей об'єкт розгляду спеціально адаптовано для освітнього процесу в студентському середовищі. У навчальному посібнику [31] (2008), підготовленому у співавторстві зі С. Засекіним, презентовано сучасний стан і перспективи розвитку психолінгвістики, а також окреслено ключові методи аналізу політичних, рекламних і художніх текстів. *Спеціальне висвітлення в психолінгвістичній експертизі отримали питання ксенофобії в ЗМІ*.

Чимало наукових праць Л. Засекоїної присвячено **проблемі мови у фокусі**

травматичної пам'яті. Учена обґрунтовує тезу про те, що мовленнєві практики можна розглядати як засоби подолання психологічної травми. У монографії «Психолінгвістичний підхід до травматичної пам'яті» [24] (2017), написаній у співавторстві, запропоновано **модель презентації знань.** У межах цієї моделі розглянуто **автобіографічний наратив як ключовий інструмент діагностики та інтеграції травматичного досвіду.** Такий підхід поєднує когнітивний і клінічний виміри психолінгвістики, розширюючи її прикладний потенціал. В англomовній статті «Trauma, Rememory and Language in Holodomor Survivors' Narratives (укр. «Травма, спам'ятовування та використання мови в наративах свідків Голодомору»)» проаналізовано психолінгвістичні маркери травми в наративах свідків Голодомору [23]. Для психолінгвістичного аналізу травматичних наративів у дослідженні застосовано програмне забезпечення LIWC (Linguistic Inquiry and Word Count). Спостереження Л. Засекіної **демонструють ефективність інтегрованого психографологічного та фреймового аналізу наративів також у вивченні автобіографічної пам'яті** [22]. Актуалізація названих методів дає змогу виявляти особливості емоційного, мотиваційного та когнітивного відтворення життєвих подій, а також підкреслює необхідність вербальної реорганізації негативного досвіду для його інтеграції в загальний життєвий наратив.

Побіжно в дискурсі Л. Засекіної ідеться і про актуальні наукові напрями ХХІ століття [25], зокрема такі, як: **(1)** вивчення віртуальної особистості й комунікації, **(2)** нейропсихолінгвістичні дослідження мовлення в нормі та патології, **(3)** психолінгвістика тероризму, а також **(4)** дослідження корпоративної ідентичності, культури й менеджменту. Особливе місце у працях названої вченої посідає **нейропсихолінгвістика**, що поступово утверджується як нова галузь. Водночас Л. Засекіна акцентує на наявності негативної тенденції – маркування власне психолінгвістичних студій іншими науковими означеннями, насамперед такими, як *прагматика, прикладна лінгвістика, когнітивна лінгвістика, дискурсивний аналіз, наративна психологія, психологія маніпуляції, психологія ЗМІ* тощо [25 : 27].

Серед провідних представників Луцького психолінгвістичного осередку й **С. Засекін** – доктор філологічних наук, професор кафедри прикладної лінгвістики факультету іноземної філології Волинського національного університету імені Лесі Українки, автор понад 100 праць, головний редактор міжнародного рецензованого наукового журналу «East European Journal of Psycholinguistics» (укр. «Східноєвропейський журнал психолінгвістики»), індексованого в міжнародній наукометричній базі Scopus та включеного до переліку наукових видань України *категорії А* з двох наукових спеціальностей – філологія та психологія; член Міжнародного товариства прикладної психолінгвістики (ISAPL), заступник голови ГО «Всеукраїнська Асоціація психолінгвістів» (ВАПЛ). У дисертації на звання докт. філол. наук С. Засекін **започаткував і розвинув новий напрям досліджень – психолінгвістичне корпусне перекладознавство** [11]. Значення цього дослідження «полягає у запровадженні теоретично та методологічно обґрунтованого психолінгвістичного підходу до аналізу перекладних закономірностей на основі дослідження паралельного англо-українського корпусу оригінальних художніх прозових текстів та їхніх перекладів, зіставного українського корпусу оригінальних та перекладних творів» [11 : 4]. Іншими словами, головним здобутком С. Засекіна в історії української психолінгвістики є **інтеграція методологічних положень психолінгвістики в галузь перекладознав-**

ства. Учений переконаний, що «увага до діяльнісних аспектів перекладача на зламі тисячоліть поступово занурює перекладознавчі дослідження в емпіричний формат психолінгвістики» [8 : 140]. Крім того, науковець *розробив українську версію словника комп'ютерної програми Linguistic Inquiry and Word Count (LIWC) для психолінгвістичного аналізу українськомовних текстів.*

Міждисциплінарний перетин психолінгвістики й перекладознавства простежуємо й у колі таких досліджуваних названим автором питань, як **(1)** мовна особистість перекладача, **(2)** прикладні аспекти психолінгвістичної діагностики, **(3)** інтерпретація текстів різних типів у психолінгвістичному вимірі. У вивченні перекладацьких універсалій С. Засекін виокремлює три магістральні лінії досліджень, із яких «перший підхід переважно зосереджується на соціальних та історичних детермінантах перекладу. Другий фокусом інтересу обрав пошук типових мовних рис перекладів. Третій цікавиться проблемами когнітивних процесів перекладача, що лежать в основі універсалій у перекладі» [5 : 111]. Останній інтегрує психологічні й лінгвістичні підходи, що дає змогу *розглядати переклад як комплексний психолінгвістичний процес*, «оскільки погляд на переклад та його закономірності під психологічним і лінгвістичним кутом зору об'єднує навколо себе концепції і лінгвістичну наукову базу та напрацювання у галузі когнітивної психології, уможливаючи таким чином комплексне бачення проблеми перекладу та його універсалій» [Там само]. Аналізуючи психолінгвістичні засади перекладу, цей науковець позитивно оцінює ефективність ранніх моделей перекладу, розроблених ще в межах радянської *теорії мовленнєвої діяльності* [9], слушно переконуючи, що не слід відкидати прогресивні ідеї тоталітарної доби. Завдяки працям авторитетних радянських та зарубіжних мовознавців С. Засекін визначив нові напрями розвитку перекладознавства, пов'язані зі *статусом мовної особистості перекладача*, обґрунтовуючи положення, що особистість перекладача, досліджувана в когнітивному та психолінгвістичному вимірах, повинна стати центром наукових обговорень, адже, попри уявну «невидимість», перекладач виразно позначає свою присутність у тексті. Учений переконаний, що компетентність перекладача, високий інтелект та глибокі емоційно-мотиваційні риси сприяють високому професійному рівню перекладу, що виявляються в стратегійному виборі, когнітивно-дискурсивних механізмах і мовленнєвій презентації перекладного тексту. Виклад зазначених положень простежуємо в низці наукових статей [10], [13] та монографії «Психолінгвістичні універсалії перекладу художнього тексту» (2012) [15], де висвітлено проблему перекладу художнього тексту з англійської мови на українську в контексті психолінгвістики, пор.: «Автор пропонує психолінгвістичну модель художнього перекладу, яка здатна розкрити механізми мислення перекладача, ураховуючи положення ключових парадигм нейронауки сьогодення: когнітивізму й конекціонізму, а також функціональну міжпівкульову асиметрію головного мозку перекладача, його когнітивні стилі, домінантний канал (де)кодування інформації» [15 : 2]. У монографії визначено загальні та емпіричні психолінгвістичні універсалії перекладу художнього тексту, пор.: «Загальні універсалії охоплюють когнітивно-інтерпретаційні, комунікативно-продукційні й нейролінгвістичні закономірності [15 : 221]. <...> Емпіричні універсалії включають процедурні, когнітивно-дискурсивні й метаперекладацькі» [15 : 222].

С. Засекін приділив значну увагу й *психолінгвістичним закономірностям моделювання художнього тексту*, наголошуючи на ролі перекладача в організа-

ції взаємодії між автором, текстом і читачем у єдиному комунікативному просторі. *Розробляючи модель художнього перекладу*, луцький професор звернув увагу й на параметр *схожість / несхожість акцентуєваних рис автора тексту й перекладача*, пор.: «...будь-який творець художнього тексту володіє характеристиками акцентуєваної особистості, тому перекладач, який береться за переклад конкретного твору, може відхилитися від “програми автора” зовсім не тому, що він має прогалини у мовній чи комунікативній компетентності. Навпаки, численні приклади свідчать про майстерність перекладача у відтворенні того чи іншого фрагмента твору, однак пізнати автора у повноті не вдасться, якщо тлумач перебуває в іншій “системі координат”, не маючи схожих до автора психологічних (конотативних і емоційних) структур, інакше кажучи, характерної для автора акцентуації» [14 : 165].

Звертаючись до *проблеми механізмів розуміння тексту* як складного психолінгвістичного процесу, що формується під впливом когнітивних структур, індивідуального досвіду та контекстуальних чинників, *науковець пропонує психолінгвістичні методи діагностики розуміння тексту в системі художній текст – перекладач – читач* [16]. Із поглибленням психологічної чутливості перекладача С. Засекін пов’язує і динаміку художнього перекладу в контексті «гіпотези новотлумачення», згідно з якою «кожний наступний переклад одного і того ж твору виявляє тенденцію до якісного зрушення в бік культури оригіналу» [3 : 72]. Подібна проблематика презентована й у англomовних працях ученого, у яких *переклад розглянуто як психолінгвістичний феномен* [67], зокрема досліджено *значущість S-універсалій*, тобто когнітивні стратегії перекладача, його чуття мови та їх вплив на відтворення змісту [64] в межах психолінгвістичної моделі художнього перекладу [66]. Ці праці поглиблюють розуміння того, як індивідуальні когнітивні особливості перекладача взаємодіють із процесами кодування та декодування мовної інформації.

У співавторстві з *Д. Засекіною* згаданий учений дослідив *вплив гендерного чинника на психолінгвістичні стратегії перекладу* [17]. Зіставлення перекладів художніх текстів, що здійснили жінки й чоловіки, дало змогу окреслити специфічні «S-універсалії», що відображають відмінності в структуруванні перекладного дискурсу; показати, що жіночі переклади характеризуються метакогнітивною гнучкістю, лексичним розмаїттям та тенденцією до експліцитації та статусної нейтралізації, а чоловічі переклади відзначаються аналітичним когнітивним стилем, схильністю до семантичного методу та стратегії негативної ввічливості.

У контексті сучасних наукових тенденцій С. Засекін розглянув *деякі питання нейролінгвістики* [6], що він здійснює, зокрема, аналізуючи конекціоністські й модульні підходи до організації мовних процесів у мозку людини, окреслюючи питання взаємодії свідомих і підсвідомих механізмів у мовленнєвій діяльності, а також з’ясовуючи роль пам’яті, уваги та емоцій у процесі перекладу. *Акцентовано на методах нейровізуалізації*, що дають змогу досліджувати просторово-часові особливості активності нейронних мереж, поглиблюючи розуміння мовних функцій на нейрологічному рівні.

Важливим внеском дослідника у теорію психолінгвістики є *розроблені комп’ютерні технології та актуалізація інструментів психолінгвістичного дискурсивного аналізу* [12], що розширює можливості корпусних й експериментальних підходів, які висвітлені в сучасних психолінгвістичних студіях. Як засвідчено у спільній статті С. Засекіна та Ю. Розенгарт, «психолінгвістичні комп’ютерні

інструменти лінгвістичного та перекладознавчого аналізу дискурсу» [19], а також програми автоматизованої психолінгвістичної обробки LIWC і Textanz дають змогу з'ясувати розбіжності в мові тексту оригіналу та тексту перекладу, виконують роль «комп'ютерних детекторів спотвореної інформації», що важливо в процесі навчання майбутніх перекладачів у ЗВО. Потреба застосування комп'ютерних програм виникає насамперед тоді, коли йдеться про високі етичні стандарти перекладу. Про це, зокрема, зазначено в статті С. Засекіна «Дослідження перекладацької етики Богдана Лепкого на основі застосування Linguistic Inquiry and Word Count» [4].

У сучасних дослідженнях із психолінгвістики дедалі важливішим стає **осмислення її історіографічного виміру та методологічних засад**. Саме в цьому контексті С. Засекін та Л. Засекіна порушують питання щодо визначення актуальних напрямів психолінгвістики [28], наукової методології [18], однак спираються дослідники переважно на праці зарубіжних авторів, зокрема й російських, оминаючи власне українські надбання із цього питання. Можливо, зазначене зумовлено тим, що в час виходу вказаної статті відомостей про розвиток психолінгвістичної думки в межах українського мовознавства в епоху тоталітаризму не було оприлюднено. Нині цю прогалину усунуто [73]. Крім того, мабуть, настав час відійти від ототожнення радянського та українського мовознавства, незважаючи на спільний науковий спадок, особливо слід звернути увагу на доречність актуалізації поняття *вітчизняний*.

Окремі питання психолінгвістики опрацьовує і **Н. Коструба** – доктор психологічних наук, професор кафедри загальної та клінічної психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, очільник навчально-наукового «Центру ментального благополуччя», головний редактор журналу «Психологічні перспективи» (Луцьк). Її наукові розвідки стосуються **психолінгвістичного вивчення релігійного дискурсу**. Ця науковиця аналізує окремі ключові релігійні концепти (*гріх* [45], *молитва* [46], *релігія* [47], *священник* [48], *тайнство* [52], *церква* [44]) за допомогою асоціативних експериментів та контент-аналізу, що дає їй змогу виявити особливості когнітивних структур і механізмів семантичного опрацювання інформації. Важливим напрямом її досліджень є **психолінгвістичний аналіз комунікацій в умовах кризових та травматичних подій** (наприклад, пандемії COVID-19) [50], що дає змогу простежити вплив мови на психологічне благополуччя особистості.

Д. Калішук – кандидат філологічних наук, доцент, докторант кафедри прикладної лінгвістики факультету іноземної філології, член редакційної колегії журналу «East European Journal of Psycholinguistics», авторка понад 40 праць. У дослідженнях цієї науковиці простежуємо системний розвиток низки ключових напрямів сучасної психолінгвістики, спрямованих на вивчення механізмів **(1)** мовленнєвого впливу в політичному дискурсі, **(2)** когнітивних основ концептуальних стилів мовців, а також **(3)** прикладних аспектів лінгвістичного аналізу в професійних та екстремальних умовах. Аналізуючи політичне мовлення в монографії «Концептуальні стилі англomовних політиків (на матеріалі політичного дискурсу Дж. Буша мол., Б. Обама)» (2018) [34], Д. Калішук доводить, що **стиль визначає характер вербалізації базових політичних концептів та зумовлює вибір мовних засобів і тактик впливу на аудиторію**. На матеріалі промов Дж. Буша-молодшого й Б. Обама вчена розглядає кореляцію, яка відбувається між стилями й набором лінгвальних, соціолінгвальних і психолінгвальних маркерів – від частотності певних фраз до структурних опцій висловлювання. Це дає

змогу трактувати концептуальний стиль не лише як мовну особливість, але і як комплекс психологічних і соціальних настанов мовця, виявлених через мовні маркери.

Важливими психолінгвістичними аспектами політичного дискурсу, як уважає Д. Калішук, є *вивчення сугестивних і маніпулятивних прийомів – генералізації* [38], *«гри в простонародність»* [35], *створення «моделі ворога»* [37]. Вони реалізуються через квантифікатори, модальні оператори, інтенсифікатори та протиставлення, що актуалізовано опозицією *ми – вони*, яка формує прихований психологічний тиск на реципієнта. Підкреслено *важливість інтенційної природи комунікації в політиці*: аналіз інтенцій мовця потрактовано як ключ до адекватної інтерпретації політичних текстів [36]. Д. Калішук та Н. Приймак досліджують *гендерні особливості політичного дискурсу*, зокрема йдеться про функціонування концептуальних метафор у чоловічому та жіночому мовленні [40].

У низці праць Д. Калішук *поєднано психолінгвістичний аналіз із інформаційними технологіями*, зокрема із застосуванням програмного забезпечення та контент-аналізу для виокремлення лінгвальних, соціолінгвальних і психолінгвальних параметрів [33]. Такий підхід розширює можливості кількісного та якісного вивчення політичного дискурсу. Окремо відзначимо *статті* цієї авторки, які мають *прикладний характер*, що проєктуються на *дослідження проблем «етичного стресу» в перекладі й усному посередництві* [63], а також *можливостей криміналістичної лінгвістики у сфері протидії терористичній діяльності* [39]. У цих студіях психолінгвістика інтегрується з професійною етикою та юридичною практикою, що засвідчує міждисциплінарний характер наукових інтересів ученої.

Важливою особливістю досліджень представників Луцького наукового осередку є *активне використання психолінгвістичного інструментарію*, зокрема *вільних асоціативних експериментів та зіставного аналізу їх результатів*. Цю методику активно втілюють відомі українські мовознавці. *М. Жуйковій* та *О. Котис* [2], наприклад, використання вільного асоціативного експерименту дало змогу *виокремити ядерну зону асоціативних полів і простежити інваріантність чорного кольору та варіативність реакцій у мовній свідомості представників різних спільнот*. Така методика сприяє комплексному поєднанню лінгвістичного, культурологічного та психолінгвістичного підходів під час дослідження мови, мовлення і мислення.

Значна частина праць луцьких учених створена в співавторстві, інколи й із колегами з інших міст, інших наукових осередків, що свідчить про потребу досліджень для поєднання зусиль представників різних наукових шкіл: зазначене вважаємо позитивним чинником. У таких статтях переважає напрям, номінований *психолінгвістикою емоцій*, тобто досліджують *психолінгвістичні механізми осмислення травматичного досвіду, стресу*, зокрема в контексті історичних подій (голодомор [70], російсько-українська війна [68]), *негативних суспільних явищ* (пандемія COVID-19) [65]. У роботі Л. Засекіної, Т. Гордовської та М. Козігори «Understanding Language and Speech in the Voice of Collective Trauma» [30] (укр. «Розуміння мови й мовлення як голосу колективної травми») проаналізовано мовні засоби презентації моральної травми та тривалого травматичного стресу. У дослідженні Л. Засекіної, Т. Пастрик, М. Козігори, Т. Федотової та С. Засекіна «Cognition, Emotions, and Language in Front-Line Healthcare Workers: Clinical and Ethical Implications for Assessment Measures» [72] (укр. «Когнітивні функції, емоції та мова медичних працівників першої лінії: клінічні та етичні наслідки для оцінювальних заходів»)

акцентовано на мовних маркерах стресу, резилієнтності та етичних дилем у наративах медичних працівників під час пандемії COVID-19. У науковій студії Л. Засекіної, О. Кокун, М. Козігори, Т. Федотової, О. Журавльової та М. Бойко «A Concept Analysis of Moral Injury in Ukrainian National Guard Service Members' Narratives: A Clinical Case Study» [71] (укр. «Концептуальний аналіз моральної шкоди в наративах військовослужбовців Національної гвардії України: клінічне дослідження випадку») здійснено концептуальний аналіз моральної травми в наративах військовослужбовців, визначено її атрибути, передумови й наслідки та простежено коморбідність із депресією, тривогою й посттравматичним стресовим розладом. Публікація колективних статей англійською мовою дає змогу презентувати результати досліджень українських учених у міжнародному науковому просторі.

Велику популярність у царині психолінгвістики здобув уже згадуваний вище «*Східноєвропейський журнал психолінгвістики*» (англ. East European Journal of Psycholinguistics) – міжнародне рецензоване періодичне видання відкритого доступу, що публікується в друкованій та онлайн формах двічі на рік. Виходить із 2014 року: на сьогодні оприлюднено 12-ий том. *Мета журналу* – об'єднати зусилля учених світу в поширенні, просуванні та обговоренні розмаїття нових тем та ідей сучасної психолінгвістики. У журналі публікують оригінальні рукописи, присвячені таким теоретичним і прикладним проблемам психолінгвістики, як *двововністість, клінічна психолінгвістика, когнітивна психологія, криміналістична лінгвістика, оволодіння першою та другою / іноземними мовами, нейролінгвістика, психологія мови та мовлення, психолінгвістика усного та письмового перекладу* [62]. Серед найактивніших дописувачів журналу – Л. Засекіна, С. Засекін. У колективних працях крім них фігурують імена таких луцьких науковців, як І. Онопченко, І. Мудрак [59], Л. Малімон, А. Пашикіна [55], С. Богдан, Т. Тарасюк [1], О. Межов, Н. Костусяк [56], Л. Магдисюк, Г. Тригуб, Т. Дучимінська, А. Кульчицька, [53], Л. Макарук [54], І. Мельник, Л. Голоух, Д. Калішук, І. Левчук [57] та ін. У статтях цих дослідників переважає аналіз концептів у художньому та медійному дискурсах, питання психолінгвістики професійної сфери та клінічної психолінгвістики.

Висновки. Психолінгвістика в Луцькому психолінгвістичному осередку корелює з актуальними викликами сучасності. Найпродуктивніше в названому регіональному осередку працюють Л. Засекіна та С. Засекін, які сформували наукові традиції цього осередку, започаткували низку важливих напрямів психолінгвістичних досліджень і сприяли інтеграції української психолінгвістики в міжнародний науковий контекст.

У працях Л. Засекіної переважають дослідження у сферах (1) клінічної та емоційної психолінгвістики, (2) розширено виміри мовної особистості з урахуванням мовленнєвого досвіду, індивідуальної психіки та чуття мови; (3) удосконалення методологічний апарат психолінгвістики; (4) уточнено критерії виокремлення психолінгвістики з-поміж інших споріднених наукових галузей; (5) проаналізовано травматичні наративи в психолінгвістичному ключі.

Проблематика психолінгвістики в працях С. Засекіна відображена в його концепції психолінгвістичних універсалій перекладу, що стосуються: (1) мовної особистості перекладача, (2) принципів моделювання перекладного тексту; (3) взаємодії автора тексту, перекладача й читача в єдиному комунікативному просторі; (4) нейролінгвістичних аспектів перекладу; (5) прикладних аспектів психолінгвістичної діагностики; (6) інтерпретації текстів різних типів.

Дослідження Д. Калищук засвідчують комплексний підхід до (1) вивчення психолінгвістичних аспектів мовленнєвої діяльності, (2) поєднання когнітивно-дискурсивного, соціолінгвального та психологічного вимірів; учена відкриває перспективи для (3) новаторського вивчення стратегій мовленнєвого впливу, (4) фокусує увагу на з'ясуванні гендерних відмінностей у комунікації та (5) зосереджується на прикладних аспектах мовознавчої експертизи.

У колективних працях луцьких учених переважають питання, що спроектовані на вивчення (1) мовних маркерів стресу та травми, (2) впливу пандемії COVID-19 на мовлення, (3) механізмів резиліентності. (4) Поряд із клініко-емоційною проблематикою (5) активно досліджують перекладознавчі універсалії та (6) релігійні концепти.

Діяльність розглядуваного наукового осередку демонструє, що психолінгвістика в Україні не лише реагує на виклики сучасності, але й активно формує нові дослідницькі горизонти. Поєднання клінічних, когнітивних, соціальних і дискурсивних студій робить цей центр психолінгвістичних досліджень одним із найперспективніших у гуманітарному просторі України.

Перспективу дослідження пов'язуємо з розширенням географії психолінгвістичних досліджень через залучення інших наукових осередків України, зіставним аналізом регіональних наукових шкіл, а також із поглибленням міждисциплінарної інтеграції психолінгвістики з нейронауками, клінічною психологією, медіалінгвістикою та цифровими гуманітарними студіями.

Список використаної літератури

1. Богдан С., Тарасюк Т. Семантика асоціативного поля в моделюванні образу Лесі Українки. *Східноєвропейський журнал психолінгвістики*. 2020. № 1. Т. 7. С. 28–47.
2. Жуйкова М., Котис О. Ядерна зона асоціативних полів кольороніму чорний / чорны / czarny / черен / black: зіставний аспект. *Folia Philologica*. (2024). № 8. С. 45–55.
3. Засєкін С. Динаміка художнього перекладу в контексті «гіпотези новотлумачення». *Актуальні питання іноземної філології*. 2015. № 2. С. 71–76.
4. Засєкін С. Дослідження перекладацької етики Богдана Лепкого на основі застосування Linguistic Inquiry and Word Count. *Східноєвропейський журнал психолінгвістики*. 2021. № 8 (2). С. 255–264.
5. Засєкін С. Імовірність чи закономірність? Про психолінгвістичні універсалії і перекладі. *Вісник СумДУ*. 2006. № 11 (95). Т. 2. С. 110–117.
6. Засєкін С. В. Нейролінгвістика сьогодення: теорія і практика. *Людина. Комп'ютер. Комунікація* : зб. наук. праць. Львів : НУ «Львівська політехніка», 2010. С. 257–25.
7. Засєкін С. Переклад у контексті психолінгвістики. *Філологічні студії*. 2004. № 1. С. 34–41.
8. Засєкін С. Перекладацькі S- і T-універсалії: психолінгвістична перспектива. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. 2013. № 17. С. 139–143.
9. Засєкін С. Підходи до перекладу в контексті теорії мовленнєвої діяльності. *Psycholinguistics. Психолінгвістика*. 2018. Вип. 24. № 2. С. 63–77.
10. Засєкін С. Психоенергетика інтерпретації і перекладу. *Філологічні студії*. 2002. № 2. С. 64–70.
11. Засєкін С. В. Психолінгвальні закономірності відтворення художнього тексту в перекладі (на матеріалі англійської та української мов : дис... д-ра філол. наук : 10.02.16. / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2020. 486 с.
12. Засєкін С. В. Психолінгвістична комп'ютерна діагностика перекладу: перспекти-

ви та обмеження. *Переклад і мова: компаративні студії* : матеріали I Міжнар. наук. конф. (м. Київ, 27–28 березня 2019 р.). Київ, 2019. С. 63–65.

13. Засєкін С. Психолінгвістичний аналіз знань індивіда у процесі когнітивної обробки дискурсу. *Наукові записки Острозької академії. Серія : Психологія і педагогіка*. 2002. Вип. 3. С. 445–454.

14. Засєкін С. В. Психолінгвістичні аспекти моделювання художнього перекладу. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. 2010. Вип. 22 (1). С. 163–166.

15. Засєкін С. В. Психолінгвістичні універсалії перекладу художнього тексту : монографія. Луцьк : СЛУ ім. Лесі Українки, 2012. 272 с.

16. Засєкін С. В. Художній текст, читач і перекладач: психолінгвістичний вимір взаємодії. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Філологічні науки. Мовознавство*. 2009. Вип. 16. С. 44–48.

17. Засєкін С. В., Засєкіна Д. М. Гендерна когнітивна та поведінкова асиметрія в перекладі. *Східноєвропейський журнал психолінгвістики*. 2016. № 2. Т. 3. С. 121–131.

18. Засєкін С., Засєкіна Л. Сучасні напрями та перспективи розвитку психолінгвістики. *Філологічні студії*. 2004. № 4. С. 440–444.

19. Засєкін С., Розенгарт Ю. Психолінгвістичні комп'ютерні інструменти лінгвістичного та перекладознавчого аналізу дискурсу. *Psycholinguistics*. 2018. 23(2). С. 94–106.

20. Засєкіна Л. Мовленнєві стилі у новій парадигмі психолінгвістичного знання. *Психолінгвістика* : зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницький, 2012. Вип. 9. С. 48–55.

21. Засєкіна Л. Мовна особистість в сучасному соціальному просторі. *Соціальна психологія*. 2007. № 5. С. 82–89.

22. Засєкіна Л. Психолінгвістична репрезентація позитивних vs негативних життєвих подій в автобіографічній пам'яті особистості. *Психолінгвістика* : зб. наук. пр. Переяслав-Хмельн. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. Переяслав-Хмельницький, 2014. Вип. 16. С. 70–82.

23. Засєкіна Л. Травма, спам'ятовування та використання мови у наративах свідків Голодомору. *Psycholinguistics*. 2020. 27(1). С. 80–94.

24. Засєкіна Л., Засєкін С., Шевчук О. Психолінгвістичний підхід до травматичної пам'яті : монографія. Beau Bassin : LAP LAMBERT Academic Publishing, 2017. 244 с.

25. Засєкіна Л. В. Контекстуально-динамічний аналіз розвитку психолінгвістики у ХХІ столітті. *Психолінгвістика*. 2010. Вип. 6. С. 26–33.

26. Засєкіна Л. В. Мовленнєва адаптація особистості як предмет психолінгвістичного дослідження. *Психологічні перспективи*. 2011. Вип. 17. С. 104–116.

27. Засєкіна Л. В. Психолінгвістика, мовленнєва діяльність, особистість: співвідношення понять у контексті мовленнєвої генези дитини. *Психолінгвістика* : зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницький, 2008. Вип. 2. С. 14–20.

28. Засєкіна Л. В. Тенденції розвитку вітчизняної психолінгвістики: методологічний огляд проблем та окреслення шляхів їх вирішення. *Психолінгвістика* : зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницький, 2008. Вип. 1. С. 43–50.

29. Засєкіна Л. В. Чуття мови як важливий психолінгвістичний феномен. *Психолінгвістика*. 2009. Вип. 4. С. 43–50.

30. Засєкіна Л. В., Гордовська Т. І., Козігора М. А. Розуміння мови і мовлення як голови колективної травми. *Психолінгвістика в сучасному світі – 2020*: матер. XV Міжн. наук.-практ. конф. (м. Переяслав-Хмельницький, 22-23 жовтня 2020 р.). / ред. Л. О. Калмикова, Н. В. Харченко, І. В. Мисан. Переяслав-Хмельницький: ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». С. 84–88.

31. Засєкіна Л. В., Засєкін С. В. Психолінгвістична діагностика : навч. посіб. Луцьк : РВВ «Вежа» ВЛУ ім. Лесі Українки, 2008. 188 с.

32. Калішук Д. Аналіз інтенцій мовця як передумова адекватної інтерпретації політичних текстів. *Філологічні студії*. 2007. № 1/2 (39–40). С. 247–252.

-
33. Каліщук Д. Використання інформаційних технологій для лінгвістичного аналізу дискурсу. *Актуальні питання іноземної філології*. 2017. № 6. С. 52–59.
34. Каліщук Д. Концептуальні стилі англomовних політиків (на матеріалі політичного дискурсу Дж. Буша мол., Б. Обама) : монографія. Луцьк : АКВА ПРИНТ, 2018. 192 с.
35. Каліщук Д. Психолінгвістичні прийоми мовленнєвого маніпулювання у політичному дискурсі. «Гра у простонародність». *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов*. Харків : ХНУ, 2012. Вип. 71. № 1022. С. 59–63.
36. Каліщук Д. Психолінгвістичні прийоми мовленнєвого маніпулювання у політичному дискурсі. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов*. Харків : ХНУ, 2007. Вип. 49. № 802. С. 112–116.
37. Каліщук Д. Створення моделі ворога як засіб впливу на адресата в політичному дискурсі. *Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди»* : наук.-теор. зб. Переяслав-Хмельницький: [б. в.]. 2007. Вип. 12. С. 292–296.
38. Каліщук Д. Узагальнення (генералізація) як засіб сугестивного впливу в сучасному політичному дискурсі. *Східноєвропейський журнал психолінгвістики*. 2014. Т. 1. № 1. С. 51–58.
39. Каліщук Д., Бондар Т. Нові напрями розвитку криміналістичної лінгвістики: попередження та протидія терористичній діяльності. *Bulletin of Zaporizhzhia National University. Philological Sciences*. 2021. № 1. С. 81–89.
40. Каліщук Д., Приймак Н. Концептуальна метафора в політичному дискурсі: гендерний аспект. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Філологічні науки. Мовознавство*. Луцьк : СНУ, 2015. № 4. С. 42–48.
41. Короткий паспорт спеціальності 10.02.01 – українська мова. Режим доступу : <https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/nmc.nd/aspirantura/specialties/10.02.01.pdf>. (дата звернення: 30.08.2025).
42. Космеда Т. Сучасна українська психолінгвістика: діяльність Одеського психолінгвістичного осередку (фрагментарноаспектуальний огляд к. XX – поч. XXI ст.). *Лінгвістичні студії*. 2025. С. 91–117.
43. Космеда Т. А., Папіш В. А. Київський науковий осередок в історії української психолінгвістики: напрями та провідні персоналії. *Записки з українського мовознавства*. Вип. (32). С. 318–342.
44. Коструба Н. С. Вербальна репрезентація концепту «церква» (за даними асоціативного експерименту). *Психолінгвістика*. 2018. № 23(1). С. 160–174.
45. Коструба Н. С. Концепт «гріх» у свідомості молоді: психолінгвістичний підхід. *Психологічний часопис*. 2019. Вип. 5 (10). С. 35–45.
46. Коструба Н. С. Концепт «молитва» у свідомості молоді: психолінгвістичний аналіз. *Психологічні перспективи*. 2019. Вип. 34. С. 65–79.
47. Коструба Н. С. Концепт «релігія» у свідомості молоді: психолінгвістичний аналіз. *Психолінгвістика*. 2020. № 1. Т. 27. С. 164–180.
48. Коструба Н. С. Концепт «священик» у свідомості української молоді: психолінгвістичний аналіз. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2020. VIII (93). С. 54–57.
49. Коструба Н. С. Психолінгвістичний аналіз релігійних комунікацій у часи становлення Православної Церкви України. *Психологічні перспективи*. 2019. Вип. 33. С. 163–177.
50. Коструба Н. С. Соціальні обмеження під час пандемії COVID-19 як травматичний досвід: психолінгвістичні маркери. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2021. № 8(1). С. 28–40.
51. Коструба Н. С. Текстові повідомлення про здоров'я у релігійному дискурсі: психолінгвістичний аналіз. *Psycholinguistics*. 2021. № 30 (1). С. 59–82.

52. Коструба Н. С., Вірна З. Вербальна репрезентація концепту «таїнство» у мовній свідомості студентів. *Psycholinguistics*. 2020. 28 (1). С. 149–167.
53. Магдисюк Л., Тригуб Г., Дучимінська Т., Кульчицька А., Засєкіна Л. Вербальні маркери готовності до виходу на пенсію в інтерв'ю. *Східноєвропейський журнал психолінгвістики*. 2020. № 2. Т. 7. С. 191–200.
54. Макарук Л. Маніпулятивні ознаки шрифту та кольору в масмедійних текстах та їхні психолінгвістичні характеристики. *Східноєвропейський журнал психолінгвістики*. 2020. № 2. Т. 7. С. 201–213.
55. Малімон Л., Пашкіна А. Психосемантичний аналіз концепту «управлінська компетентність». *Східноєвропейський журнал психолінгвістики*. 2019. 6 (2). С. 58–67.
56. Межов О., Навальна М., Костюсяк Н. Інвективна лексика в медійному дискурсі початку XXI ст.: психолінгвістичний аспект. *Східноєвропейський журнал психолінгвістики*. 2020. № 1. Т. 7. С. 97–110.
57. Мельник І., Голоюх Л., Каліщук Д., Левчук І. Вербальні репрезентанти концепту Мир: психолінгвістичний та лексичний аналіз. *Східноєвропейський журнал психолінгвістики*. 2020. № 2. Т. 7. С. 214–230.
58. Наказ № 793 від 04.07.2014 «Про затвердження рішень Атестаційної колегії Міністерства щодо діяльності спеціалізованих вчених рад» від 26 червня 2014 року. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0793729-14#Text>
59. Онопченко І., Орап М., Мудрак І. Психолінгвальні маркери ранніх дизфункційних схем у вчителів із високим ступенем трудоголізму. *Східноєвропейський журнал психолінгвістики*. 2019. № 6 (2). С. 80–88.
60. Папіш В.А. З історії наукового осередку психолінгвістики в Переяславі. *Нова лінгвістична парадигма: теоретичні та прикладні аспекти*. Тези VI Міжнародної конференції (м. Одеса, 26–27 вересня 2025 року) / Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, філологічний факультет. Одеса, 2025. С. 39–45.
61. Папіш В. Львівський науковий психолінгвістичний осередок: аспектуальна історіографія. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2024. Вип. 18. С. 221–238.
62. Східноєвропейський журнал психолінгвістики. Режим доступу : <https://eejpl.vnu.edu.ua/index.php/eejpl/aims>
63. Kalishchuk D. Ethical stress in interpreting and translation: a literature review. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2023. Vol. 10. № 1. P. 61–80.
64. Kalishchuk, D., Zasiiekin, S. Deformations in translating modern Ukrainian war fiction into English – A psycholinguistic study of «The Orphanage» by Serhiy Zhadan. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2024. № 11 (1). P. 63–83.
65. Schiff M., Zasiiekina L., Pat-Horenczyk R., Benbenishty R. COVID-Related Functional Difficulties and Concerns Among University Students During COVID-19 Pandemic: A Binational Perspective. *Journal of Community Health*. 2020. P. 1–9.
66. Zasiiekin S. Literary translation universals: a psycholinguistic study of novice translators' choices. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2014. Vol. 1. No 1. P. 223–233.
67. Zasiiekin S. Translation as a psycholinguistic phenomenon. *Journal of Psycholinguistic Research*. 2010. Vol. 39. № 3. P. 225–234.
68. Zasiiekin S., Kuperman V., Zasiiekina L. War Stories in Social Media: Personal Experience of Russia–Ukraine War. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2022. № 9 (2). P. 160–170.
69. Zasiiekina L., Zasiiekin S. Verbal emotional disclosure of moral injury in Holodomor survivors. *Psycholinguistics : наук.-теорет. зб. Переяслав-Хмельницький*, 2020. Vol. 28. Iss. 1. P. 41–58.
70. Zasiiekina L., Kokun O., Kozihora M., Fedotova T., Zhuravlova O. & Bojko M. A Concept Analysis of Moral Injury in Ukrainian National Guard Service Members' Narratives: A Clinical Case Study. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2022. Vol. 9. № 1. P. 296–314.

71. Zasiiekina L., Pastryk T., Kozihora M., Fedotova T., Zasiiekin S. Cognition, Emotions, and Language in Front-Line Healthcare Workers: Clinical and Ethical Implications for Assessment Measures. *Psycholinguistics*. 2021. Vol. 30. P. 8–25.

72. Kosmeda T., Papish V. Psycholinguistics in Ukraine – From emerging ideas of the late 19th century to its birth and development during totalitarian and post-totalitarian era. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2025. Vol. 12. № 1. C. 47–75.

References

1. Bohdan S., Tarasiuk T. Semantyka asotsiatyvnogo polia v modeliuvanni obrazu Lesi Ukrainky. *Skhidnoievropeyskyi zhurnal psykholinhvistyky*. 2020. № 1. T. 7. S. 28–47.

2. Zhuikova M., Kotys O. Yaderna zona asotsiatyvnykh poliv koloronimu chornyi / chornyy / czarny / cheren / black: zistavnyi aspekt. *Folia Philologica*. (2024). № 8. S. 45–55.

3. Zasiiekin S. Dynamika khudozhnogo perekladu v konteksti «hipotezy novotlumachennia». *Aktualni pytannia inozemnoi filolohii*. 2015. № 2. S. 71–76.

4. Zasiiekin S. Doslidzhennia perekladatskoi etyky Bohdana Lepkoho na osnovi zastosuvannia Linguistic Inquiry and Word Count. *Skhidnoievropeyskyi zhurnal psykholinhvistyky*. 2021. № 8 (2). S. 255–264.

5. Zasiiekin S. Imovirnist chy zakonirnist? Pro psykholinhvistychni universalii i perekladi. *Visnyk SumDU*. 2006. № 11 (95). T. 2. S. 110–117.

6. Zasiiekin S. V. Neirolinhvistyka sohodennia: teoriia i praktyka. Liudyna. Kompiuter. Komunikatsiia : zb. nauk. prats. Lviv : NU «Lvivska politehnika» 2010. S. 257–25.

7. Zasiiekin S. Pereklad u konteksti psykholinhvistyky. *Filolohichni studii*. 2004. № 1. S. 34–41.

8. Zasiiekin S. Perekladatski S- i T-universalii: psykholinhvistychna perspektyva. *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnogo universytetu imeni Lesi Ukrainky. Filolohichni nauky. Movoznavstvo*. 2013. № 17. S. 139–143.

9. Zasiiekin S. Pidkhody do perekladu v konteksti teorii movlennievoi diialnosti. *Psycholinguistics. Psykholinhvistyka*. 2018. Vyp. 24. № 2. C. 63–77.

10. Zasiiekin S. Psykhoenerhetyka interpretatsii i perekladu. *Filolohichni studii*. 2002. № 2. S. 64–70.

11. Zasiiekin S. V. Psykholinhvalni zakonirnosti vidtvorennia khudozhnogo tekstu v perekladi (na materialii anhliiskoi ta ukrainskoi mov : dys... d-ra filol. nauk : 10.02.16. / Kharkiv. nats. un-t im. V. N. Karazina. Kharkiv, 2020. 486 s.

12. Zasiiekin S. V. Psykholinhvistychna kompiuterna diahnostyka perekladu: perspektyvy ta obmezhenia. *Pereklad i mova: komparatyvni studii : materialy I Mizhnar. nauk. konf. (m. Kyiv, 27–28 bereznia 2019 r.)*. Kyiv, 2019. S. 63–65

13. Zasiiekin S. Psykholinhvistychnyi analiz znan indyvida u protsesi kohnityvnoi obrobky dyskursu. *Naukovi zapysky Ostrozkoï akademii. Seriiia : Psykholohiia i pedahohika*. 2002. Vyp. 3. S. 445–454.

14. Zasiiekin S. V. Psykholinhvistychni aspekty modeliuvannia khudozhnogo perekladu. *Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Ohienka. Filolohichni nauky*. 2010. Vyp. 22 (1). S. 163–166.

15. Zasiiekin S. V. Psykholinhvistychni universalii perekladu khudozhnogo tekstu : monohrafiia. Luts'k : SNU im. Lesi Ukrainky, 2012. 272 s.

16. Zasiiekin S. V. Khudozhnii tekst, chytach i perekladach: psykholinhvistychnyi vymir vzaiemodii. *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnogo universytetu imeni Lesi Ukrainky. Seriiia Filolohichni nauky. Movoznavstvo*. 2009. Vyp. 16. S. 44–48.

17. Zasiiekin S. V., Zasiiekina D. M. Henderna kohnityvna ta povedinkova asymetriia v perekladi. *Skhidnoievropeyskyi zhurnal psykholinhvistyky*. 2016. № 2. T. 3. S. 121–131.

18. Zasiiekin S., Zasiiekina L. Suchasni napriamy ta perspektyvy rozvytku psykholinhvistyky. *Filolohichni studii*. 2004. № 4. S. 440–444.

19. Zasiakin S., Rozenhart Yu. Psykholinhvistychni kompiuterni instrumenty linhvistychnoho ta perekladovnavchoho analizu dyskursu. *Psycholinguistics*. 2018. 23(2). S. 94–106.
20. Zasiiekina L. Movlennievi styli u novii paradyhmi psykholinhvistychnoho znannia. *Psykholinhvistyka* : zb. nauk. pr. Pereiaslav-Khmelnyskyi, 2012. Vyp. 9. S. 48–55.
21. Zasiiekina L. Movna osobystist v suchasnomu sotsialnomu prostori. *Sotsialna psykholohiia*. 2007. № 5. S. 82–89.
22. Zasiiekina L. Psykholinhvistychna reprezentatsiia pozytyvnykh vs nehatyvnykh zhyttievnykh podii v avtobiografichnii pamiaty osobystosti. *Psykholinhvistyka* : zb. nauk. pr. Pereiaslav-Khmeln. derzh. ped. un-t im. H. Skovorody. Pereiaslav-Khmelnyskyi, 2014. Vyp. 16. S. 70–82.
23. Zasiiekina L. Travma, spamiatovuvannia ta vykorystannia movy u naratyvakh svydktiv Holodomoru. *Psycholinguistics*. 2020. 27(1). S. 80–94.
24. Zasiiekina L., Zasiakin S., Shevchuk O. Psykholinhvistychni pidkhyd do travmatychnoi pamiaty : monohrafiia. Beau Bassin : LAP LAMBERT Academic Publishing. 2017. 244 s.
25. Zasiiekina L. V. Kontekstualno-dynamichni analiz rozvytku psykholinhvistyky u XXI stolitti. *Psykholinhvistyka*. 2010. Vyp. 6. S. 26–33.
26. Zasiiekina L. V. Movlennieva adaptatsiia osobystosti yak predmet psykholinhvistychnoho doslidzhennia. *Psykhologichni perspektyvy*. 2011. Vyp. 17. S. 104–116.
27. Zasiiekina L. V. Psykholinhvistyka, movlennieva diialnist, osobystist: spivvidnoshennia poniat u konteksti movlennievoi henezy dytyny. *Psykholinhvistyka* : zb. nauk. pr. Pereiaslav-Khmelnyskyi, 2008. Vyp. 2. S. 14–20.
28. Zasiiekina L. V. Tendentsii rozvytku vitchyznianoï psykholinhvistyky: metodolohichni ohliad problem ta okreslennia shliakhiv yikh vyrishennia. *Psykholinhvistyka* : zb. nauk. pr. Pereiaslav-Khmelnyskyi, 2008. Vyp. 1. S. 43–50.
29. Zasiiekina L. V. Chuttia movy yak vazhlyvyi psykholinhvistychni fenomen. *Psykholinhvistyka*. 2009. Vyp. 4. S. 43–50.
30. Zasiiekina L. V., Hordovska T. I., Kozihora M. A. Rozuminnia movy i movlennia yak holosu kolektyvnoi travmy *Psykholinhvistyka v suchasnomu sviti – 2020: mater. XV Mizhn. nauk.-prakt. konf. (m. Pereiaslav-Khmelnyskyi, 22-23 zhovtnia 2020 r.)*. / red. L. O. Kalmykova, N. V. Kharchenko, I. V. Mysan. Pereiaslav-Khmelnyskyi: DVNZ «Pereiaslav-Khmelnyskyi derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni Hryhoriia Skovorody». S. 84–88.
31. Zasiiekina L. V., Zasiakin S. V. Psykholinhvistychna diahnostyka : navch. posib. Luts'k : RVV «Vezha» VNU im. Lesi Ukrainky, 2008. 188 s.
32. Kalishchuk D. Analiz intentsii movtsia yak peredumova adekvatnoi interpretatsii politychnykh tekstiv. *Filolohichni studii*. 2007. № 1/2 (39–40). S. 247–252.
33. Kalishchuk D. Vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii dlia linhvistychnoho analizu dyskursu. *Aktualni pytannia inozemnoi filolohii*. 2017. № 6. S. 52–59.
34. Kalishchuk D. Kontseptualni styli anhlomovnykh polityktiv (na materialy politychnoho dyskursu Dzh. Busha mol., B. Obamy) : monohrafiia. Luts'k : AKVA PRINT, 2018. 192 s.
35. Kalishchuk D. Psykholinhvistychni pryiony movlennievoho manipuliuvannia u politychnomu dyskursi. «Hra u prostonarodnist». *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriiia : Romano-hermanska filolohiia. Metodyka vykladannia inozemnykh mov*. Kharkiv : KhNU, 2012. Vyp. 71. № 1022. S. 59–63.
36. Kalishchuk D. Psykholinhvistychni pryiony movlennievoho manipuliuvannia u politychnomu dyskursi. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriiia : Romano-hermanska filolohiia. Metodyka vykladannia inozemnykh mov*. Kharkiv : KhNU, 2007. Vyp. 49. № 802. S. 112–116.
37. Kalishchuk D. Stvorennia modeli voroha yak zasib vplyvu na adresata v politychnomu dyskursi. *Humanitarnyi visnyk Derzhavnoho vyshchoho navchalnoho zakladu «Pereiaslav-Khmelnyskyi derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni H. S. Skovorody»* : nauk.-teor. zb. Pereiaslav-Khmelnyskyi: [b. v.]. 2007. Vyp. 12. S. 292–296.
38. Kalishchuk D. Uzahalnennia (heneralizatsiia) yak zasib suhestyvnoho vplyvu v suchasnomu

politychnomu dyskursi. *Skhidnoievropeyskyi zhurnal psykholinhvistyky*. 2014. № 1. T. 1. S. 51–58.

39. Kalishchuk D., Bondar T. Novi napriamy rozvytku kryminalistychnoi linhvistyky: poperedzhennia ta protydiia terorystychnii diialnosti. *Bulletin of Zaporizhzhia National University. Philological Sciences*. 2021. № 1. S. 81–89.

40. Kalishchuk D., Pryimak N. Kontseptualna metafora v politychnomu dyskursi: hendernyi aspekt. *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Seriiia : Filolohichni nauky. Movoznavstvo*. Luts'k : SNU, 2015. № 4. S. 42–48.

41. Korotkyi pasport spetsialnosti 10.02.01 – ukrainska mova. Rezhym dostupu : <https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/nmc.nd/aspirantura/specialties/10.02.01.pdf>. (data zvernennia: 30.08.2025).

42. Kosmeda T. Suchasna ukrainska psykholinhvistyka: diialnist Odeskoho psykholinhvistychnoho osередku (frahmentarno-aspektualnyi ohliad k. XXI – poch. KhKhI st.). *Linhvistychni studii*. 2025. S. 91–117.

43. Kosmeda T. A., Papish V. A. Kyivskyi naukovyi osередok v istorii ukrainskoi psykholinhvistyky: napriamy ta providni personalii. *Zapysky z ukrainskoho movoznavstva*. Vyp. (32). S. 318–342.

44. Kostruba N. S. Verbalna reprezentatsiia kontseptu «tserkva» (za danymy asotsiatyvnoho eksperymentu). *Psykholinhvistyka*. 2018. № 23(1). S. 160–174.

45. Kostruba N. S. Kontsept «hrikh» u svidomosti molodi: psykholinhvistychnyi pidkhid. *Psykholohichni chasopys*. 2019. Vyp. 5 (10). S. 35–45.

46. Kostruba N. S. Kontsept «molytva» u svidomosti molodi: psykholinhvistychnyi analiz. *Psykholohichni perspektvy*. 2019. Vyp. 34. S. 65–79.

47. Kostruba N. S. Kontsept «relihiia» u svidomosti molodi: psykholinhvistychnyi analiz. *Psykholinhvistyka*. 2020. T. 27. № 1. S. 164–180.

48. Kostruba N. S. Kontsept «sviashchenyk» u svidomosti ukrainskoi molodi: psykholinhvistychnyi analiz. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2020. VIII (93). S. 54–57.

49. Kostruba N. S. Psykholinhvistychnyi analiz relihiinykh komunikatsii u chasy stanovlennia Pravoslavnoi Tserkvy Ukrainy. *Psykholohichni perspektvy*. 2019. Vyp. 33. S. 163–177.

50. Kostruba N. S. Sotsialni обмеzhennia pid chas pandemii COVID-19 yak travmatychnyi dosvid: psykholinhvistychni markery. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2021. № 8(1). S. 28–40.

51. Kostruba N. S. Tekstovi povidomlennia pro zdorovia u relihiinomu dyskursi: psykholinhvistychnyi analiz. *Psycholinguistics*. 2021. № 30 (1). S. 59–82.

52. Kostruba N. S., Virna Z. Verbalna reprezentatsiia kontseptu «tainstvo» u movnii svidomosti studentiv. *Psycholinguistics*. 2020. 28 (1). S. 149–167.

53. Mahdysiu L., Tryhub H., Duchyminska T., Kulchytska A., Zasiakina L. Verbalni markery hotovnosti do vykhodu na pensiiu v interviiu. *Skhidnoievropeyskyi zhurnal psykholinhvistyky*. 2020. № 2. T. 7. S. 191–200.

54. Makaruk L. Manipuliatyvni oznaky shryftu ta koloru v masmediinykh tekstakh ta yikhni psykholinhvistychni kharakterystyky. *Skhidnoievropeyskyi zhurnal psykholinhvistyky*. 2020. № 2. T. 7. S. 201–213.

55. Malimon L., Pashkina A. Psykhosemantychnyi analiz kontseptu «upravlinska kompetentnist». *Skhidnoievropeyskyi zhurnal psykholinhvistyky*. 2019. 6 (2). S. 58–67.

56. Mezhev O., Navalna M., Kostusiak N. Invektyvna leksyka v mediinomu dyskursi pochatku XXI st.: psykholinhvistychnyi aspekt. *Skhidnoievropeyskyi zhurnal psykholinhvistyky*. 2020. № 1T. 7. S. 97–110.

57. Melnyk I., Holoiukh L., Kalishchuk D., Levchuk I. Verbalni reprezentanty kontseptu Myr: psykholinhvistychnyi ta leksychnyi analiz. *Skhidnoievropeyskyi zhurnal psykholinhvistyky*. 2020. № 2. T. 7. S. 214–230.

58. Nakaz № 793 vid 04.07.2014 «Pro zatverdzhennia rishen Atestatsiinoi kolehii

Ministerstva shchodo diialnosti spetsializovanykh vchenykh rad» vid 26 chervnia 2014 roku. Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0793729-14#Text>

59. Onopchenko I., Orap M., Mudrak I. Psykholinhvalni markery rannikh dyzfunksiinykh skhem u vchyteliv iz vysokym stupenem trudoholizmu. *Skhidnoievropeiskyi zhurnal psykholinhvistyky*. 2019. № 6 (2). S. 80–88.

60. Papish V. A. Z istorii naukovooho oseredku psykholinhvistyky v Pereiaslavi. *Nova linhvistychna paradyhma: teoretychni ta prykladni aspekty*. Tezy VI Mizhnarodnoi konferentsii (m. Odesa, 26–27 veresnia 2025 roku) / Odeskyi natsionalnyi universytet imeni I. I. Mechnykova, filolohichnyi fakultet. Odesa, 2025. S. 39–45.

61. Papish V. Lvivskyi naukovyi psykholinhvistychnyi oseredok: aspektualna istoriohrafia. *Teoriia i praktyka vykladannia ukraïnskoi movy yak inozemnoi*. 2024. Vyp. 18. S. 221–238.

62. Skhidnoievropeiskyi zhurnal psykholinhvistyky. Rezhym dostupu : <https://eejpl.vnu.edu.ua/index.php/eejpl/aims>

63. Kalishchuk D. Ethical stress in interpreting and translation: a literature review. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2023. Vol. 10. № 1. P. 61–80.

64. Kalishchuk, D., Zasiiekin, S. Deformations in translating modern Ukrainian war fiction into English – A psycholinguistic study of «The Orphanage» by Serhiy Zhadan. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2024. № 11 (1). P. 63–83.

65. Schiff M., Zasiiekina L., Pat-Horenczyk R., Benbenishty R. COVID-Related Functional Difficulties and Concerns Among University Students During COVID-19 Pandemic: A Binational Perspective. *Journal of Community Health*. 2020. P. 1–9.

66. Zasiiekin S. Literary translation universals: a psycholinguistic study of novice translators choices. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2014. Vol. 1. No 1. P. 223–233.

67. Zasiiekin S. Translation as a psycholinguistic phenomenon. *Journal of Psycholinguistic Research*. 2010. Vol. 39. № 3. P. 225–234.

68. Zasiiekin S., Kuperman V., Zasiiekina L. War Stories in Social Media: Personal Experience of Russia–Ukraine War. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2022. № 9 (2). R. 160–170.

69. Zasiiekina L., Zasiiekin S. Verbal emotional disclosure of moral injury in Holodomor survivors. *Psycholinguistics : nauk.-teoret. zb. Pereiaslav-Khmelnytskyi*, 2020. Vol. 28, Iss. 1. P. 41–58.

70. Zasiiekina L., Kokun O., Kozihora M., Fedotova T., Zhuravlova O. & Bojko M. A Concept Analysis of Moral Injury in Ukrainian National Guard Service Members Narratives: A Clinical Case Study. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2022. Vol. 9. № 1. P. 296–314.

71. Zasiiekina L., Pastryk T., Kozihora M., Fedotova T., Zasiiekin S. Cognition, Emotions, and Language in Front-Line Healthcare Workers: Clinical and Ethical Implications for Assessment Measures. *Psycholinguistics*. 2021. Vol. 30. P. 8–25.

72. Kosmeda T., Papish V. Psycholinguistics in Ukraine – From emerging ideas of the late 19th century to its birth and development during totalitarian and post-totalitarian era. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2025. Vol. 12. № 1. S. 47–75.

LUTSK RESEARCH CENTER OF PSYCHOLINGUISTICS: KEY FIGURES AND RESEARCH STRATEGIES

Vitaliia Papish

«Uzhhorod National university»
State Higher School
Department of Ukrainian language
Universitetska st., 14, 88000, Uzhhorod, Ukraine
phone: 099 477 46 23
e-mail: vitalija.papish@uzhnu.edu.ua
<https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0002-2609-1620>

The article analyzes the leading trends in psycholinguistics within the Lutsk psycholinguistic research center, one of the most dynamic hubs of psycholinguistic studies in Ukraine. The research conducted by its scholars closely correlates with the pressing challenges of modern society, particularly the need for a comprehensive understanding of speech activity, the interdisciplinary study of linguistic personality, the expansion of the methodological tools of psycholinguistic analysis, and the strengthening of cooperation with the international academic community. A key role in the formation of the local scientific school has been played by L. Zasiiekina and S. Zasiiekin, whose works have defined the main research problems, methodological priorities, and theoretical frameworks of contemporary studies in the region.

The scholarly output of L. Zasiiekina is primarily focused on the development of clinical and emotional psycholinguistics, as well as the expansion of the concept of linguistic personality. The researcher has also refined the methodological apparatus of psycholinguistics by clarifying the criteria for distinguishing it from related disciplines and has proposed new approaches to the analysis of traumatic narratives, which is essential for studying the linguistic mechanisms of experiencing and processing trauma. The concept of psycholinguistic universals of translation, developed by S. Zasiiekin, constitutes a significant theoretical contribution to translation studies and psycholinguistics. The scholar emphasizes the role of the translator's linguistic personality, the specificity of modeling the translated text, and the complex interaction between the author, the translator, and the reader within a unified communicative space. Considerable attention is also paid to the neurolinguistic aspects of translation, issues of psycholinguistic diagnostics, and the interpretation of texts of various types, which expands the possibilities for applying psycholinguistic analysis in practical domains. Special attention is given to the contribution of D. Kalishchuk and other Lutsk-based researchers, whose academic work is grounded in a comprehensive approach to the psycholinguistic aspects of speech activity and integrates the methods of several humanities disciplines. Their studies demonstrate a strong commitment to interdisciplinarity and to the deepening of the theoretical and methodological foundations of psycholinguistics. In summary, the Lutsk psycholinguistic research center is characterized by the coherence of its scientific strategy, openness to innovation, and orientation toward global academic trends.

Key words: psycholinguistics; Lutsk psycholinguistic center; linguistic personality; clinical psycholinguistics; emotional psycholinguistics; psycholinguistic universals of translation; neurolinguistic aspects; translation studies; traumatic narratives; psycholinguistic diagnostics.

Стаття надійшла до редакції 07.01.2026

доопрацьована 10.01.2026

прийнята до друку 12.01.2026